

пийского, об учреждении совершенно нового культа Всех богов. Все эти надписи свидетельствуют о культурно-политических связях с Атикой, Олимписией, Истрией и значительном социальном расслоении ольвийской гражданской общины в трудные для города времена.

A. S. Rusaeva, V. V. Krapivina

CONCERNING HISTORY OF OLBIA THE 4TH-1ST CENT. B.C.

A unique complex of ruins of the defense wall dated from the Late Hellenistic time has been found during the archaeological excavation in Olbia in section P-19 (a central height) in 1977—1980. It contained various architectural details and bases of monumental statues with inscribed dedications. The study of that wall ruins and inscriptions has permitted determining that the wall was fortified shortly before the Getic invasion. With that aim the stone plates and bases were taken away from the central temenos. Each of inscriptions considered in a chronological succession supplies new information on history and culture of Olbia in the 4th—2nd cent. B.C., in particular about the cult of Zeus Eleutherian which was introduced in the first quarter of the 4th cent. B. C. as a result of establishment of a democratic state there, about the statue of Protogen, an outstanding Olbian evergethian, erected by his grand-son, about the reverence of Zeus Olympicus, about institution of an absolutely new cult of All gods. All those inscriptions have confirmed cultural and political relations that existed between Olbia and Attica, Olimpia, Eastria and testified to a considerable social differentiation in the civil Olbian community.

Одержано 20.05.1991

ПРО ПОХОДЖЕННЯ АМФОР ТИПУ «СОЛОХА»

І. Гарлан

У статті пропонується нова гіпотеза походження амфор типу «Солоха»

У останні дванадцять років значно помножилися відкриття майстерень по виготовленню амфор, що починає нову епоху у вивченні цього матеріалу¹.

Острів Пепаретос (сучасний Скопелос), до якого додамо сусідній острів Ікос (сучасний Алонніос), можуть бути прикладом досягнутих результатів. Спираючись на відомі літературні тексти та особливо завдяки новому розвитку місцевої археології, ми спробуємо пов'язати з цими двома островами численну амфорну серію, місце виробництва якої досі вважають невідомим, зробити атрибуцію, що базується на аналізах тіста глини.

У багатьох давніх текстах відзначається важливість виноградарства та розповсюдження вина² з Пепаретоса і в меншій мірі — з Скіатоса³ та Ікоса⁴. На користь культу Діоніса у Пепаретосі однаково свідчать численні літературні та нумізматичні пам'ятки.

Отже, немає нічого дивного в тому, що на цих островах Північних Спорад виробляли амфори для транспортування вина.

Три майстерні були відкриті у Пепаретосі (рис. 1,Д), у місті, що зветься Стафілос, за 1,5 км в напрямку до моря, а також у глибині узбережжя затоки

© І. ГАРЛАН, 1992

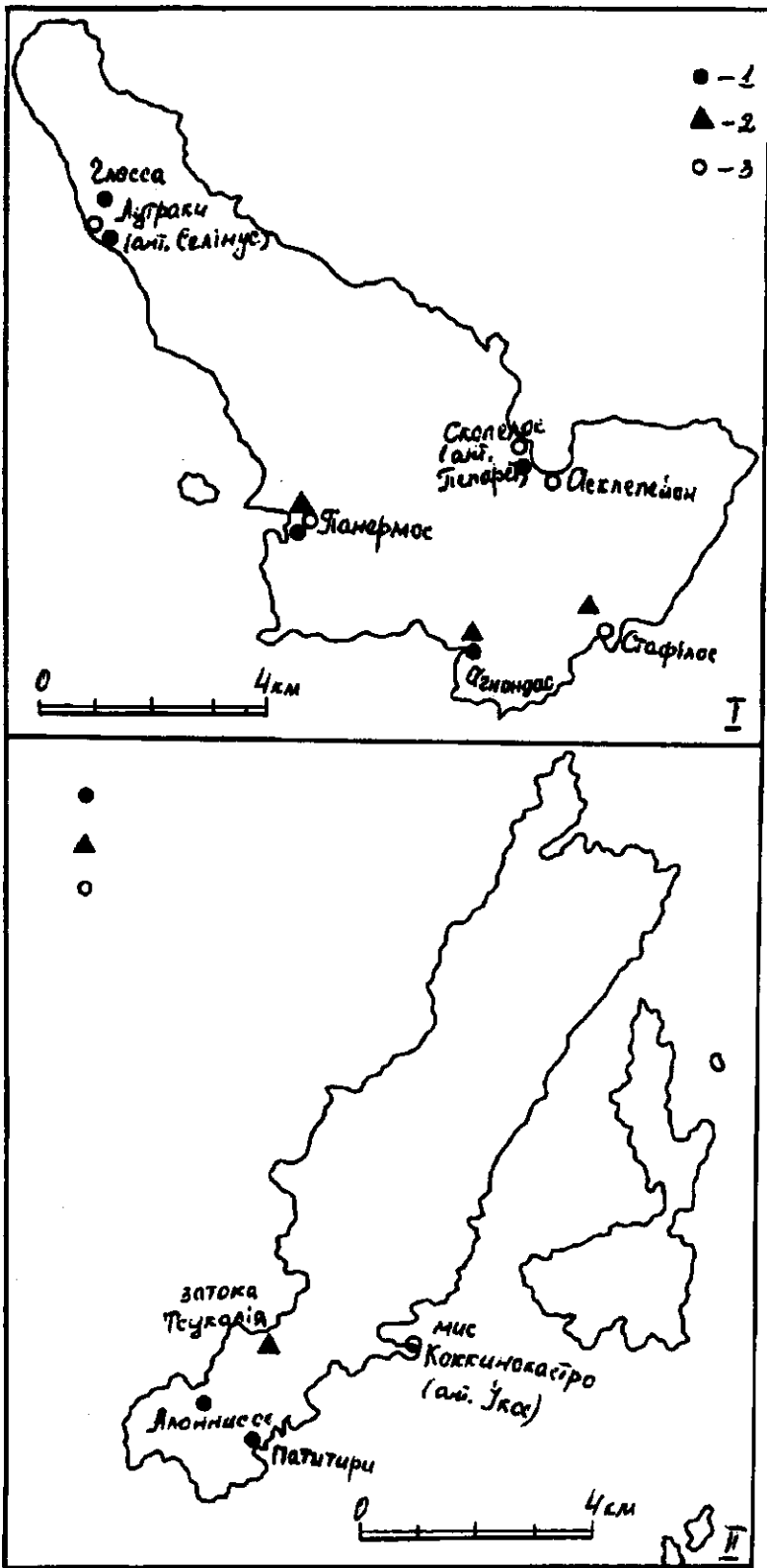


Рис. 1. I — План Скопелоса, античний Пепаретос; II — План Алоніоса, античний Ікос.

Агнондас та Панермос. Їкос, з свого боку, мав одну дуже гарно обладнану майстерню у Затоці Тсукалія (рис. 1, II).

На поверхні смітника для браку були зібрані численні профільовані фрагменти ручок, вінець, ніжок. Декілька повних чи майже повних форм знайдено під час незначних розкопок у Панермосі. Характеристики цього матеріалу простежуємо за кількома попередніми знахідками.

1. Головний тип пепаретських амфор найкраще репрезентований повним екземпляром невідомого походження, з музею у Волосі (рис. 2, I). Мова йде про струнку амфору висотою 88 см. Максимальний діаметр тулуба 32 см та устя — від 10,5 до 11,5 см. Місткість — трохи більше 16 л. Цей тип має довге циліндричне горло, яке становить приблизно третину загальної висоти. Вінця підрізани, висотою 1,5—2 см (від 1 см, або ще менше на інших екземплярах). Їх контур більш-менш чіткий, він може бути навіть майже сплюсненим; легка борозенка відокремлює вінця від шийки. Остання злегка розширюється донизу; перехід від шийки до плечиків — увігнута лінія, від плеча до тулуба — під чітким кутом. Ручки одностовольні, у перерізі мають майже правильний овал, починаються практично від вінця, у вигляді дуже чіткого заокруглення, яке, не піднімаючись вище низу вінця, потім переходить у вертикаль, яка спускається до плеча. Вони не відхиляються від шийки більше, ніж на 4 або 5 см. У місці з'єднання ручок та тулуба знаходиться значне заглиблення малого діаметру (1,5—2 см), явно відтиснуте пальцем. Поверхня тулуба дуже слабо опукла (майже пряма), має конічний профіль і закінчується більш-менш високою ніжкою, яка має гладкий бутон, у підшві якого вирізьблене досить значне заглиблення. Амфора (рис. 2, 2), знайдена у зондажі Панермоса, має ті ж самі загальні характеристики.

Вінця амфор цього типу дають тільки незначні варіанти відмінностей між окремими майстернями. Більш різноманітна форма ніжки (рис. 3). В основному ніжка донизу злегка розширюється перед поєднанням з бутонем так, що ця частина має форму більш-менш біконічну. Верхня частина бутона іноді має профілювання у вигляді поясного карнизу різної висоти. Також різними можуть бути розміри заглиблення в підшві бутона: у глибину — від 2 до 6 см та у ширину — від 2 до 6 см. Походження цієї різниці є результатом праці різних гончарів і ні в якій мірі не свідчить про те, що майстерні обов'язково відносились до різних епох.

У всіх майстернях амфори виготовлялися з глини досить одноманітного оранжевого кольору. Вона вміщує трохи слюди і частину вапняку, що сприяло облущенню поверхні. У деяких випадках (Стафілос, Агнондас) спостерігалася присутність білуватого або темного ангобу.

Примітною є наявність невеличких енгліфічних кіл близько 8 мм в діаметрі на нижній частині шийки або ніжки (у верхній частині бутона) або ж на заокругленій частині ручки. Амфора з музею, що повністю збереглася (рис. 3), має два кола: одне на горизонтальній частині ручки і друге — на шийці. Ці маленькі кола робилися перед випалюванням посудини за допомогою порожнистої палички і являли собою вид клейма. Ми не думаємо, що вони були на всіх амфорах або в усіх майстернях; скоріш за все, це була позначка майстерні з Агнондасу.

2. Другий тип пепаретських амфор представлений небагатьма екземплярами, які, однак, присутні в усіх майстернях. Найбільш показовою є амфора з Панермоса (рис. 4, I). Вона має великий овоїдний тулуб, коротку шийку з короткими ручками овальної форми у перерізі та кутові виступаючі вінця. Перехід між шийкою, плечем та тулубом зроблений відповідно без-

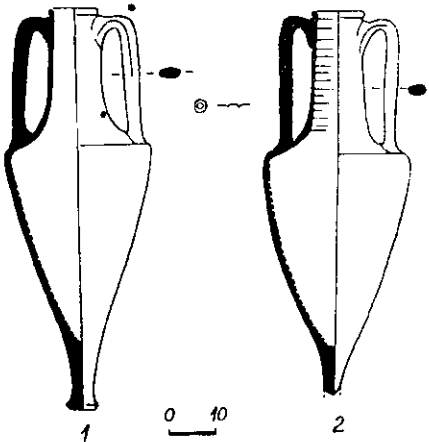


Рис. 2. 1 — Амфора BE 6834 з музею у Волосі, тип I; 2 — Амфора BE 6843 з Панермоса, тип I.

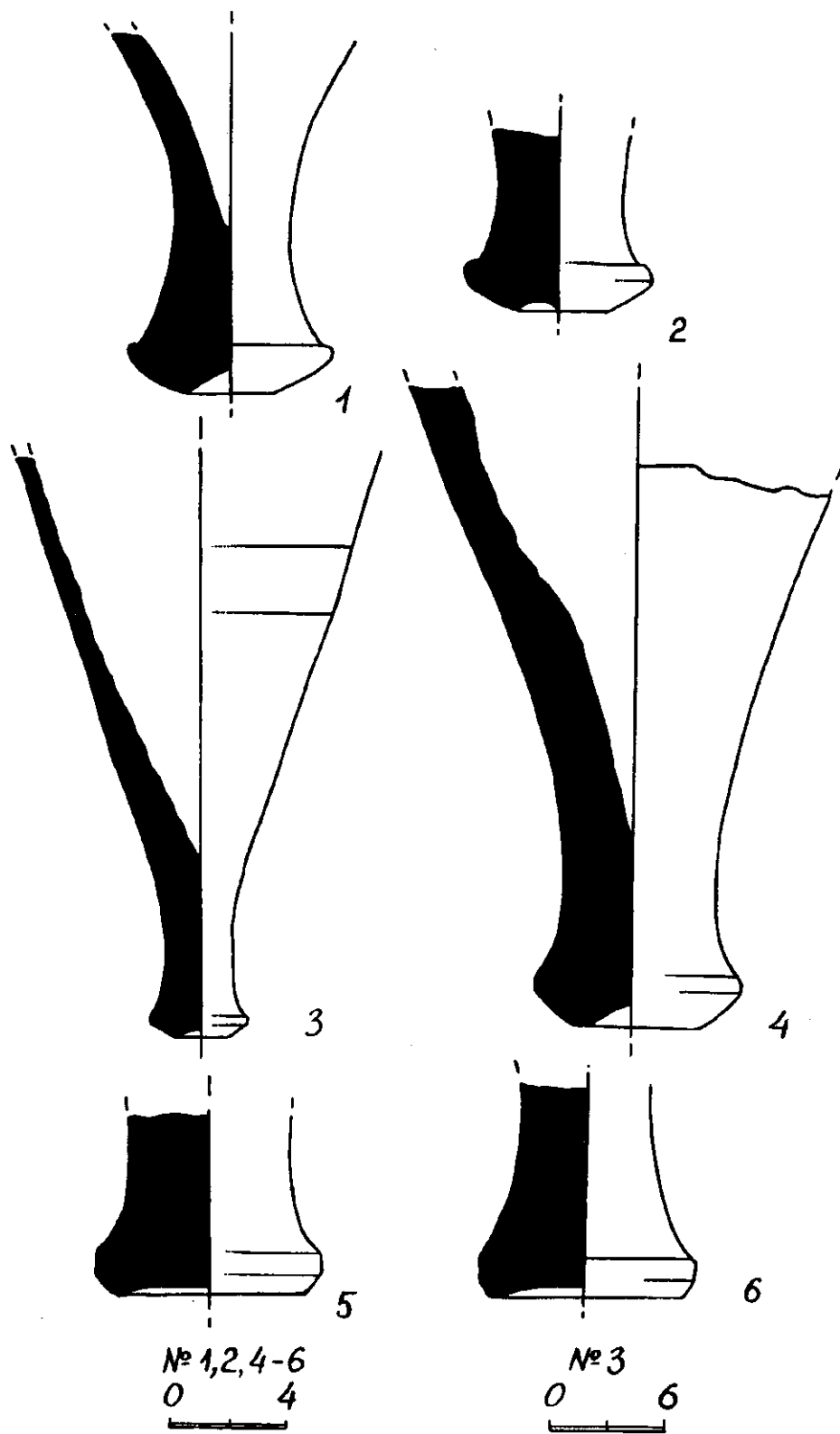


Рис. 3. Ніжки амфор, знайдені у майстернях Пепаретоса та Ікоса (1 — Стафілос BE 6800; 2 — Стафілос BE 6809; 3 — Агнондас BE 6825; 4 — Панермос BE 6837; 5 — Тсукалія BE 6798; 6 — Тсукалія BE 6783).

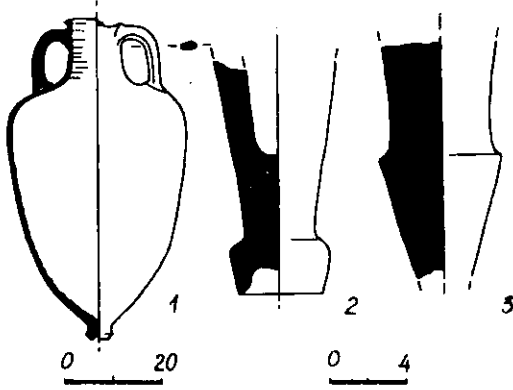


Рис. 4. 1 — Амфора з Панермоса ВЕ 6842, тип П. 2, 3 — Ніжки амфор з Стафілоса (ВЕ 6804, 6802).

3). Усі з Стафілоса, нагадують, скоріше, хіоську продукцію.

Нарешті, існує група амфор з жовтої глини, які репрезентують тільки Пепаретос і в дуже малій кількості. Вони мають профіль, зовсім відмінний від двох перших типів. Фрагмент із Панермоса (рис. 5) представляє, наприклад, коротку шийку, яка розширюється догори і закінчується двогранними вінцями, що злегка звішуються (вінця відігнуті зовні); перехід до плеча куватовий.

Завдяки даним розкопок, проведених у Скопелосі, можна уточнити хронологію пепаретських амфор. У святилищі Асклепія шар, сучасний головній фазі будівництва (середина і третя чверть IV ст. до н. е.), дав, разом з чорнолаковою керамікою та монетами, багато фрагментів амфор першого типу. У зондажі в Панермосі були знайдені, разом з амфорами, уламки чорнолакової аттичної кераміки із штампованим орнаментом (особливо з пальметами), які можна датувати першою половиною IV ст. до н. е.

Тепер нагадаємо відомий пасаж проти Лакритоса псевдо-Демосфена, написаний у 340-і роки, де йдеться, що «імпортують у Понт вино з наших країв: Пепаретоса, Коса, Фасоса, Менди і багатьох інших міст» (XXXV, 35). Від тієї ж епохи з'явилися добре датовані великі амфорні майстерні, які ми перерахували. Отже, є вагомі аргументи на користь того, що пепаретські амфори, присутність яких археологи ніколи не згадували на іноземних ринках, насправді становили там частину імпорту, який вважали (за відсутністю пояснювального клеймування та інших ознак) невідомим за походженням.

Курган «Солоха» на узбережжі Чорного моря, до якого ми спонтанно зверталися, йдучи за псевдо-Демосфеном, дасть нам елементи відповіді.

Мова йде про скіфський царський курган в околицях Нікополя в Україні, який після розкопок М. І. Веселовського у 1912—1913 рр. став об'єктом чис-

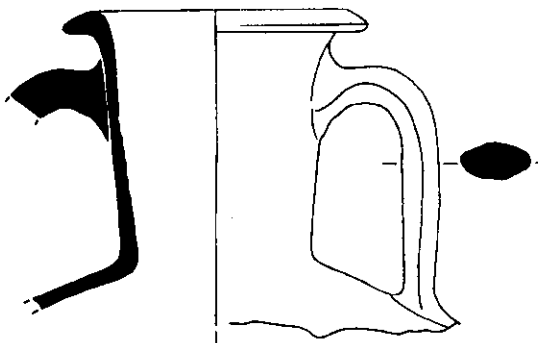


Рис. 5. Горло амфори з Панермоса (ВЕ 6839) М = 1 : 4.

перервній кривій. Строго кажучи, ніжка відсутня: до низу тулуба приєднаний маленький біконічний бутон у формі, аналогічній амфорам першого типу. Ця амфора має висоту 67 см і максимальний діаметр 36 см. Глина першого і другого типів однакова.

3. Крім двох основних типів, існували амфори маленьких розмірів, про що можна судити за маленькими ніжками варюючих форм (хоча і подібних, у загальних рисах, згаданим вище), знайденими у майстернях. Невелика кількість серед них циліндричної або конічної форми (рис. 4, 2—

ленних доповідей та спеціальних досліджень, але був опублікований тільки у 1987 р. А. П. Манцевич⁵ (з усіма втратами інформації, до яких призвела тривала затримка). Курган мав у своєму складі два поховання: центральне (спочатку пограбоване) та бічне (знайдене непорушеним), датування яких було спірним, незважаючи на численність матеріалу, часто дуже високої якості. Одні, наприклад, Б. В. Фармаковський⁶,

вважали, що перше датується 450—350 рр., а друге — другою половиною IV ст.; інші — що обидва були практично одночасні і датуються першою чвертю⁷ або серединою⁸, або більш широко — першою половиною IV ст.⁹

У західній ніші бічного поховання знайдено десять амфор, з яких вісім, що збереглися повністю, були негайно передані до Херсонського музею разом з двома іншими, виявленими у східній ніші¹⁰. Там вони були сфотографовані і зарисовані А. П. Манцевич та І. Б. Зеест¹¹ перед майже повним зникненням під час другої світової війни.

З типологічної точки зору одинадцять цілих амфор розподіляються на дві групи: вісім з них ті, які нас цікавлять перш за все, отримали найменування «Солоха II».

Тут ми розглянемо п'ять екземплярів, профіль яких був опублікований І. Б. Зеест (рис. 6), абстрагуючись від інших повних екземплярів, які були згодом приєднані до цієї групи.

На користь походження амфор «Солоха II» з майстерень Пепаретоса наведемо такі міркування:

Типологія. Ідентичність головних форм виникла одразу: шийка циліндрична, розміром близько третини загальної висоти амфори; запліччя різко виявлені; тулуб конічний; ніжка злегка витягнута у продовження тулуба, закінчуючись трохи виступаючою п'ятою. У деталях аналогії досить різючі, незважаючи на численність варіантів; вінця у вигляді сплющеного або злегка вигнутого валика, часто, як у продукції Хіуса IV ст.; ніжка з гранчастою або вигнутою у вертикальному перерізі п'ятою, іноді оздобленою пояси́м карнизом, з малим поглибленням у центрі підосви, яка нагадує деякі фасоські форми IV ст.; тулуб масивний, переріз овальний з незначною кривизною.

Розміри. Ті ж самі, що й в серіях з Пепаретоса I та «Солоха II»: діаметр вінця від 8 до 12 см, тулуба — від 29 до 34 см; загальна висота від 80 до 89 см; об'єм на час виміру варіює від 16,9 до 20,05 л.

Тісто. Представлене в обох випадках багатьма нюансами оранжевого кольору, має добавку дрібного піску, слюди та частки білого вапняку. Аналіз тіста був проведений М. Піконом у Лісонській керамічній лабораторії за методом спектрометрії у промінні X. Стосовно кількох зразків амфор типу «Солоха II», знайдених у Фанагорії, так само, як і інших, знайдених у Пепаретосі та Ікосі, він виявив, що як одні, так і інші розподілилися у більшості між двома групами. Це не може бути випадковістю і робить досить вірогідною точку зору про атрибуцію походження амфор «Солоха II» з Пепаретоса.

Енгліфічні кола. Щонайменше на 5 з 9 екземплярів з кургану «Солоха» виявилися відбитки (зроблені до випалювання) маленького кола від 5 до 11 мм у діаметрі: то повного (2 екз.), то неповного та сегментованого (3 екз.); то на ручках (4 екз.), то на шийці (1 екз.), а іноді — на ніжці; на екземплярах, знайдених поза «Солохою». Хоча ця деталь не завжди відзначалася у публікаціях, на думку Б. М. Гракова¹², вона «зустрічається у переважній більшості випадків на амфорах типу «Солоха II». Таке твердження дещо категоричне, якщо зважити на те, що такі позначки існують і на інших серіях амфор, що походять, наприклад, з Хіуса, Фасоса або Кніда¹³. Отже, можна

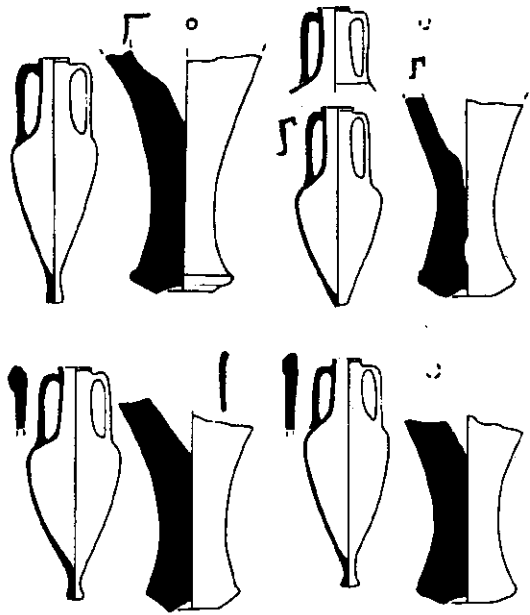


Рис. 6. Амфори кургану «Солоха» (тип II) у І. Б. Зеест (т. XVIII). М. — 1 : 10, для деталей — 1 : 4.

лише відзначити, що амфори Пепаретоса так само, як і «Солоха II», часто мають на собі цей вид позначок.

Клеймування. Декілька круглих клейм з рельєфними літерами або енгліфічних ($\Delta, \Sigma, \text{M}, \Phi, \text{A}, \Theta, \text{B}$) було виявлено на шийках та, досить рідко, на ніжках амфор, які визначаються як «Солоха II», виходячи з їх розмірів та профілю¹⁴. Однак нічого подібного не спостерігалось у Пепаретосі. Але, з огляду на це, не резонно відмовлятися від нашої ідентифікації, оскільки йдеться про випадкову практику клеймування, яка так само випадково могла бути відсутня на наших пепаретських знахідках; або більш глибоко, тому, що ми вважаємо, що (всупереч зовнішній схожості) ці клеймовані амфори мають малий шанс бути того ж походження, що і амфори «Солоха II»¹⁵, враховуючи чітку різницю у тісті (глина червона, випалена до металевого дзвону).

Датування. Апогей випуску пепаретської продукції, що впливає з текстів або стратиграфічних показників, припадає на IV ст., тоді як проникнення амфор «Солоха II» припадає (більш точно) на другу чверть та середину сторіччя.

Розповсюдження. У відповідності із судженням псевдо-Демосфена про роль Пепаретоса в експорті грецького вина на Чорне море близько середини IV ст., амфори «Солоха II» складали важливу частину тогочасного матеріалу, відкритого у цьому районі: на Каменському городищі, наприклад, вони становили чверть або п'яту частину¹⁶; на поселенні Єлизаветівка знайдена «достатньо велика кількість фрагментів»¹⁷; вони надходили також до Ольвії¹⁸.

Усі ці аргументи дозволяють нам відкинути висунуті раніше гіпотези про походження амфор «Солоха II». Найбільш давня була обережно висунута Б. М. Граковим у 1954 р.¹⁹, до того, як часто повторювалась у більш-менш стверджуючий спосіб²⁰. Гіпотеза розглядає червоні діпінті у вигляді ∇ , презентовані на шийці чотирьох амфор кургану «Солоха», як мегаро-коринфську першу літеру етнікона, фігуруючу на монетах Бізантія (∇ та більш рідко ∇) між V та III ст.²¹. Однак ця ідентифікація нам здається неприпустимою з багатьох міркувань: між цими двома позначками є певна графічна різниця; зображення ∇ на монетах з Візантії є архаїзуючим і не було в ужитку під час цієї епохи²², інші діпінті, які є на залишках амфор з кургану «Солоха» (I, Г, ГЛУ), мають відмінне значення і аніскільки не нагадують мегаро-коринфську абетку. Це гіпотеза для гіпотези. Нам здається більш вірогідним вбачати у цьому знаку II з апексом початкову літеру етнікону II (*επαρεθιος*). Дві інші ідентифікації, які користувалися меншим успіхом, рівним чином відкидаємо, хоча вони орієнтовані у дещо кращому напрямку. Одна, за В. А. Василенко²³, відносить амфори «Солоха II» до групи X, яка походить з

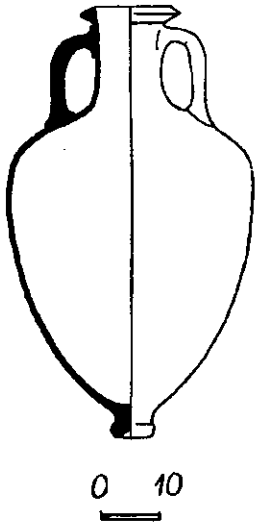


Рис. 7. Амфора з кургану «Солоха» (тип I) за А. П. Манцевич.

чорноморського центру або північноегейського, що знаходиться під впливом Хіоса у відношенні певної подібності у формі амфор та практиці клеймування; інша, за А. П. Манцевич²⁴, — на користь Олінфа, що поставляв велику кількість круглих енгліфічних клейм таким чином, як і фрагменти «Солохи II».

Три інші амфори з кургану «Солоха» (рис. 7) є прототипами та епонімами другої групи — «Солоха I», які також широко розповсюджуються з кінця V по III ст. на узбережжях Чорного моря²⁵. Вони чітко відрізняються від попередніх жовтим тістом, розмірами, загальним профілем і особливо двогранными вінцями, які злегка виступають («у вигляді гриба» або «комірця лебедя»), короткою шийкою, піфодним тулубом і завершуючим бутонем з досить значним заглибленням в основі.

Між групою «Солоха I» і другою групою пепаретських амфор, яку ми виділили, є деякі аналогії: розміри та профіль. Єдина чітка різниця у тісті: жовте у першому випадку і оранжеве у другому, якщо не рахувати жовте тісто, засвідчене у Пепаретосі в невеликій кількості знахідок, що

включають шийку з Панермоса (рис. 8), цілком подібну до «Солохи І».

Теоретично було б припустимим, що група І кургану «Солоха» мала те саме пепаретське походження, що і група ІІ. Можливість для цього здається відкрита. Однак, якщо ми й вагаємось це стверджувати, то виходячи з кількох міркувань:

— з цієї точки зору ми нехтуємо усіма аналізами тіста;

— документальна база для наших типологічних порівнянь ще надто слабка;

— поширення назви «Солоха І» на інші амфори викликане деякою неясністю у визначенні групи, маємо на увазі широке розповсюдження даного типу вінець у всьому грецькому світі (особливо на Родосі кінця IV ст. і Самосі)²⁶.

Як бачимо, наша гіпотеза так само мало забезпечена, однак здається краще обгрунтованою, ніж ті, що були запропоновані до цього часу: це А. П. Манцевич, яка висловилася за Терону, прийнявши, по суті, за головну типологічну точку амфору з пласким дном (або скоріше гідрію), фігуруючу на тетрадрахмі останньої чверті VI ст.²⁷; це і І. Б. Зеест, котра, спираючись на деяку схожість між групами «Солоха І» та Усть-Лабинська (з роздвоєними ручками), висловилася скоріше за Кос або сусідній центр²⁸. Ми швидше дійдемо згоди з І. Б. Брашинським, котрий припускав для погано описаної групи «Солоха І» кілька центрів виробництва²⁹. Серед цих центрів, що виробляли першу групу амфор кургану «Солоха» (і реально їй подібних), міг бути Пепаретос.

Проникнення назовні амфор Ікоса з давніх-давен визначалося спорадичними знахідками клеймованих ручок з етніконом IKION, без будь-яких інших стільки ж відомих характеристик.

Оскільки коефіцієнт їх клеймування мав бути дуже незначним, цілком імовірно, що ці клейма давали тільки слабе уявлення про сукупність експорту з Ікоса.

Відомості про амфори з майстерні у Тсукалії, звичайно, неповні, оскільки стосуються лише профілю ніжок та вінець, а також зовнішнього вигляду тіста. Однак ми знаємо достатньо, щоб припустити, що спеціалісти могли іноді відносити до однієї і тієї ж категорії і «Солоху ІІ», і два різних виробничих центри (Пепаретос та Ікос) у співвідношеннях, які ми не можемо зараз навіть уточнити.

Таким чином, ми спробували показати, як виявлення майстерень по виробництву амфор може просунути вперед (з невеликими затратами і часто з вирішальною розробкою) визначення неклеюваних серій, які до цього часу (без жодної надії на успіх) розглядалися як не визначені за походженням.

Примітки

¹ Більш детально див.: Vin et amphores de Péparéthos et d'Ikos // BCH.— 1990.— V. 114.— P. 361—393.

² Empereur J.-Y., Garlan Y., Picon M. Recherches sur les amphores grecques. // Suppl. XIII BCH.— 1986; Empereur J.-Y., Garlan Y. Bulletin archéologique: amphores et timbres amphoriques (1980—1986) // Греческие амфоры.— Саратов, (друкується).

³ Sophocle. Philoctète.— V. 547—549; Aristophane. Athénée // Deipn., I, 29 a; Hermippos. Athénée // Deipn., I, 29 e-f; Pseudo-Démosthène. Contre Zacritos.— XXXV, 35; Heraclide le Pontique. (Ed.A. Korais, 1805, p. 212); Pollux. Onomastikon VI, 15—16 (Ed.E. Bethe, 1931); Ovide. Metamorphoses.— VII, 469—471.

⁴ Strattis. Athénée // Deipn., I, 301.

⁵ Манцевич А. П. Курган Солоха.— Л., 1987.

⁶ Archäologische Funde im Jahre 1913 // A. A.— 1914.— № 3.— S. 260—290.

⁷ Манцевич А. П. Об амфорах из кургана Солоха // СГЭ.— 1968.— № 29.— С. 50.

⁸ Брашинский И. Б. Новые материалы к датировке курганов скифской племенной знати Северного Причерноморья // Eirene.— 1965.— № 4.— P. 97.

⁹ Piotrovski B., Galanina L., Gratch N. L'art scythe.— L., 1986.

¹⁰ Три інших амфори, відкриті у центральному похованні, відомі тільки за фотографіями, зробленими під час розкопок, і не ідентифіковані (Манцевич А. П. Курган Солоха.— С. 11).

- ¹¹ Зеест И. Б. Керамическая тара Боспора // МИА.—1960.— № 83.— Т. XVIII.
- ¹² IOSPE, III, 2177, № 351—440. Архів ІА АН Росії.
- ¹³ Граков Б. Н., IOSPE, III; Grace V. Early Thasian Stamped Wine Jar Fragments. Рпук. Hesperia-Suppl.— X. 1956.— P. 171, № 215; Василенко В. А. Клейма на амфорах типа Солоха II // СА.— 1971.— № 2.— С. 243.
- ¹⁴ Граков Б. Н. // IOSPE, III, № 302, 496; Василенко В. А. Ук.соч.— С. 243-244; Василенко В. А. Заметки о древнегреческих керамических клеймах // СА.— 1973. № 3.— С. 236, 237.
- ¹⁵ Це власне спостереження, яке приєднується до враження і А. П. Манцевич (Керамічна тара з кургану Солоха II // Археологія.— 1975.— Вип. 17.— С. 84).
- ¹⁶ Граков Б. Н. Керамическое городище на Днепре // МИА.— 1954.— № 36.— С. 87.
- ¹⁷ Брашинский И. Б. Греческий керамический импорт на Нижнем Дону.— Л., 1980.— С. 28.
- ¹⁸ ОАК. 1912.— С. 31.— Рис. 43.
- ¹⁹ ОАК. 1912.— С. 86—87.
- ²⁰ Зеест И. Б. Ук.соч.— С. 96; Брашинский И. Б. Ук.соч.— С. 28; Брашинский И. Б. Методы исследования античной торговли.— Л., 1984.— С. 46—48, котрий бажав би вбачати в монограмі В початок етнікона Βν (Ζανυων); Онайко Н. А. Античный импорт в Приднепровье и Побужье в IV—III вв. до н. э. // САИ.— В.1—27.— 1970.— С. 56.
- ²¹ Schönert-Geiss E. Griechisches Münzerk.— 1970.— № 1.— S. 3, 4, 56 154—157; Jeffery L. H. The Local Scripts of Archaic Greece.— 1961.— S. 132—133.
- ²² Jeffery L. H. Op. cit.— P. 366; Schönert-Geiss E. Op.cit.— № 6.— P. 3.
- ²³ Василенко В. А. Клейма на амфорах типа Солоха II...— С. 237.
- ²⁴ Манцевич А. П. Керамічна тара...— С. 85. Їх висновки були в різкій манері розкритиковані І. Б. Брашинським. Керамический импорт...— 1980.— С. 28; Брашинский И. Б. Методы исследования...— С. 46—47.
- ²⁵ Манцевич А. П. Курган Солоха...— С. 104.— № 80; С. 50.— № 32—1; С. 50.— № 32—2; Див.: Зеест И. Б. Указ. соч.— Табл. XV.
- ²⁶ Див.: Grace V. Notes on the Amphoras from the Coroni Peninsula // Hesperia.— 1963.— № 32.— P. 322; Grace V. Samian Amphoras // Hesperia.— 1971.— № 40.— P. 67.
- ²⁷ Манцевич А. П. Керамічна тара...— С. 79; Манцевич А. П. Курган Солоха...— С. 123.
- ²⁸ Зеест И. Б. Указ.соч.— С. 91—94.
- ²⁹ Брашинский И. Б. Греческий импорт...— С. 26—27; Брашинский И. Б. Методы исследования...— С. 43—45, который сильно критикует гипотезу А. П. Манцевич.

И. Гарлан

О ПРОИСХОЖДЕНИИ АМФОР ТИПА «СОЛОХА»

На основании новых данных археологических раскопок и известных литературных памятников автор выдвигает свою гипотезу о происхождении амфор «Солоха». Проанализировав пепаретские амфоры, исследователь приходит к выводу, что амфоры из кургана «Солоха» на побережье Черного моря (ранее считавшиеся неизвестными по происхождению) также походят из Пепаретоса. Для обоснования своей точки зрения автор рассматривает: типологию, размеры, тесто, энглифичные круги, клеймение, датировку и распространение амфор.

I. Garlan

ON THE ORIGIN OF THE «SOLOKHA» AMPHORAS

Proceeding from the data of archaeological excavations as well as from the well-known literature materials the author puts forward his own hypothesis on the origin of the «Solokha» amphoras. Having analyzed the Peparethian amphoras he comes to the conclusion that amphoras from burial mound «Solokha» on the coast of the Black Sea which were previously considered to be of unknown origin are also stemmed from Peparethos. To confirm this standpoint the author analyzes typology, dimensions, paste, englyphic circle, marking, dating and spreading of the amphoras in question.

Одержано 09. 05. 1992